

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
suojelusihteeri Aili Jukarainen
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:
KAUPUNKISUUNNITTELULAUTAKUNTA
Kaupungin kirjaamo
PL 1
02070 ESPOON KAUPUNKI

Asia: Lausunto Finnoin osayleiskaavan 21.5.2010 päivätystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

Lausunnon antaja: Lausunnon antaa BirdLife Suomen jäsenyhdistys Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa r.y. (rek.nro 116.353, 2072 jäsentä vuoden 2010 alussa). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdysseitienä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uusimaa sekä Sipoo Itä-Uudellamaalla).

ESPOON KAUPUNKISUUNNITTELULAUTAKUNNALLE

Finnoin osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) on puutteellinen. Mainittu suunnitelma ei huomio riittävässä määrin Suomenojan kansainvälisesti tärkeän IBA-alueen linnustoarvoja. Tringa ry vaatii Espoota muokkaamaan ja täydentämään Finnoin osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa seuraavasti:

-OAS:n lähtökohtana olevat riittämättömiksi todetut ja vanhentuneet selvitykset on korvattava uusilla, ajantasaisilla ja kattavilla selvityksillä.

-OAS:ssa on esitettävä vähintään alustava ja suurpiirteinen suunnitelma selvityksistä, joilla Suomenojan kansainvälisesti merkittävä linnusto turvataan kaavatyön yhteydessä.

-Kaavan vaikutukset alueen linnustoarvoihin on arvioitava luonnonsuojelulain 65§ tarkoittamalla tavalla.

-OAS:n osallistamissuunnitelmassa tulee olla mukana suunnitelma siitä, miten keskeiset luontoasiantuntijat osallistetaan alueen suunnitteluun.

-Lintualueelle tulee pikaisesti laatia hoito- ja käyttösuunnitelman kaavatyön tueksi.

Lyhyesti

Finnoon osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma ei huomioi riittävästi Suomenojan kansainvälisesti tärkeää lintualueita (IBA). Kosteikon linnustoarvojen turvaaminen tulee olla Finnoon osayleiskaavan keskeinen lähtökohta, nyt asia mainitaan "Kaavan lähtökohdat ja tavoitteet" -osiossa vain ohimennen.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelman merkittävimpien ja uusimpien selvitysten listalla kummittelee Korkeimman hallinto-oikeuden hyvin selväsanaisesti riittämättömäksi toteama Sito oy:n vuonna 2005 laatima "Finnoonsataman asemakaava-alueen ympäristövaikutusselvitys". Tätä selvitystä ei missään nimessä ole perusteltua käyttää suunnittelun lähtökohtana. Keskeisiä laadittavia selvityksiä on ehdottomasti laaja vaikutusselvitys, jossa arvioidaan eri maankäyttövaihtoehtojen vaikutuksia Suomenojan IBA-alueen linnustoon.

Suomenlahdentien vaihtoehtojen vaikutukset alueen linnustoon tulee selvittää ja huomioida Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO:2009:77) sekä Ympäristöministeriön Espoolle lähettämän kirjeen (liite 1) mukaisesti. Yhden tutkittavista vaihtoehdoista tulee olla tien rakentamatta jättäminen Tiesuunnitelmaa ei tule edistää ajantasa-asemakaavan mukaan, niinkuin OAS:sa nyt esitetään.

Keskeiset luontoasiantuntijatahot tulee osallistaa kaavan laatimiseen jo luonnosvaiheen aineiston laatimisvaiheessa. Mikäli osallistaminen lykätään ehdotusvaiheeseen on vaarana, ettei ulkopuolista asiantuntemusta voida hyödyntää kaavatyössä.

Lintualue

Suomenojan lintukosteikko kuuluu kansainvälisesti arvokkaisiin lintualueisiin (IBA, Important Bird Area) sekä valtakunnallisesti arvokkaisiin lintualueisiin (FINIBA). Lintukosteikko täyttää Natura SPA-alueen kriteerit ollessaan yksi mustakurkku-uikon (lintudirektiivin I-liitteen laji) tärkeimmistä pesimäalueista Suomessa. Kosteikolla on suuri merkitys myös monien muiden lajien pesimäalueena. Tarkempaa tietoa alueen merkityksestä linnustolle löytyy Tringa r.y:n Finnoonsataman asemakaavaa ja Espoon eteläosien yleiskaavaa koskevista valituksista sekä alueen IBA-tietolomakkeelta osoitteesta <http://www.birdlife.org/datazone/sitefactsheet.php?id=26551>

Kaavan lähtökohdat ja tavoitteet

Suomenojan lintualueen turvaaminen tulee olla yksi kaavan keskeisistä tavoitteista. Nyt asia mainitaan osallistumis- ja arviointisuunnitelman tavoitteissa ikäänkuin kansainvälisesti arvokas lintualue olisi jonkinlainen "seudullisesti merkittävän virkistysaluekokonaisuuden" jatke.

Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista todetaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa seuraavasti: *Jo tässä vaiheessa voidaan sanoa, että tässä työssä korostuvat samat tavoitteet, joihin myös valtioneuvoston 13.11.2008 päättämässä ja 1.3.2009 voimaan tulleissa tarkistetuissa tavoitteissa kiinnitettiin erityistä huomiota: 1) Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja liikennemäärien hillintä, 2) Alueidenkäytön energiakysymykset, 3) Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja 4) Helsingin seudun asuntotuotanto, liikenne ja maankäyttö. Kohdassa 4.6 Helsingin seudun erityiskysymykset on erityistavoitteeksi kirjattu: "Alueidenkäytössä on turvattava edellytykset metroverkoston laajentumiselle länteen ja itään".*

Edellämainittujen ohella on perusteltua, että Finnoon osayleiskaavatyössä korostuu myös Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti ”valtakunnallisesti merkittävien luonnonperinnönarvojen säilyminen.”

Alueen linnustoarvojen säilyttäminen tulee kulkea jatkuvasti mukana suunnittelussa yhtenä keskeisistä osayleiskaavan tavoitteista. Linnusto ei voi jälkikäteen sopeutua muiden lähtökohtien perusteella tehtyihin ratkaisuihin, eikä sitä ole kaavatyössä perusteltua kohdella toisarvoisena lähtökohtana.

Selvitykset

Espoon ympäristölautakunta teetti valtuuston jätevedenpuhdistamopäätöksen perusteella kesällä 2010 selvityksen, jossa rajattiin linnuston perusteella arvokas alue, joka tulee jättää rakentamisen ulkopuolelle. Kyseisen selvityksen rajausta noudatetaan pitkälti IBA-alueen rajausta, soveltaen EU:n lintudirektiiviä (Neuvoston direktiivi luonnonvaraisten lintujen suojelusta 79/409/ETY).

Finnoon osayleiskaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa mainitaan olemassa olevat merkittävimmät ja uusimmat selvitykset. Listasta puuttuu edellä mainittu ”Suomenojan lintualue: Säilytettävän alueen rajaaminen linnuston perusteella”-selvitys (Lammi & Nironen 2010). Sen sijaan listalta löytyy Sito oy:n laatima ”Finnoonsataman asemakaava-alueen ympäristövaikutusselvitys” vaikka kyseinen selvitys on todettu puutteelliseksi Korkeimmissa hallinto-oikeudessa eikä siis täytä lain vaatimuksia jatkossakaan Tringa kummeksuu tämän selvityksen mukanaoloa merkittävimpien ja uusimpien selvitysten joukossa. Mainittu selvitys tulee ehdottomasti korvata kyseisellä listalla ympäristölautakunnan teettämällä tuoreella ”Suomenojan lintualue: Säilytettävän alueen rajaaminen linnuston perusteella”-selvityksellä.

Vaikka Suomenojan lintukosteikko ei tällä hetkellä ole SPA-alue, luontoarvojen perusteella aluetta on käsiteltävä sellaisena ja alueeseen kohdistuvat hankkeet on arvioitava LSL:n 65§ ja lintudirektiivin edellyttämällä tavalla. Myös Korkeimman hallinto-oikeuden alueeseen liittyvät ratkaisut edellyttävät maankäytön suunnitelmien vaikutusten huolellista arviointia alueen linnustoon. Linnusto ei voi sopeutua sen kannalta huonoihin maankäyttöratkaisuihin vaan alueen suunnittelu tulee sopeuttaa linnuston tarpeiden mukaan.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa todetaan Suomenlahdentien suunnittelusta seuraavaa: *”Suomenlahdentien yleissuunnitelman valmistuttua Espoon kaupungin tekninen keskus on käynnistämässä katusuunnitelmaa voimassa olevan asemakaavan mukaisesti.”* Tiesuunnitelmista puuttuvat kuitenkin käytännössä kokonaan arvioinnit tien vaikutuksista alueen linnustoon, vaikka asianmukaisia arvionteja ja linnuston huomioimista vaatii sekä Korkein hallinto-oikeus Espoon eteläosien yleiskaavaa koskevassa ratkaisussaan että ympäristöministeriö Espoole maaliskuussa 2010 lähettämässään kirjeessä (liite 1).

Tringa r.y:n tietojen mukaan alustavan yleissuunnitelman mukaiset Suomenlahdentien linjaukset (Espoo 2008) on otettu mukaan osayleiskaavan vaikutusten arviointiin, eikä Suomenlahdentietä nyt edistetä ajantasa-asemakaavan. Ratkaisu on alueen kokonaissuunnittelun kannalta hyvä. Tien rakentaminen kosteikkoalueelle vaikuttaa linnustoon ylipäättään kielteisesti, vaikka lieventäviä toimenpiteitä tehdään. Vaihtoehto pohjoiselle linjaukselle ei ole tien siirtäminen etelämmäksi vaan tien rakentamatta jättäminen ja myös tätä vaihtoehtoa tulee tutkia osayleiskaavan vaikutusten arvioinnissa. Eteläisen vaihtoehdon 'kompromissia' ei alueen linnusto kestä. Linnut pesivät alueilla, joilla olosuhteet ovat sopivat eivätkä pysty sopeutumaan olosuhteiltaan huonoille alueille.

Osallistuminen

Keskeisten luontoasiantuntijoiden osallistaminen alueen suunnitteluun jo suunnittelun alkuvaiheessa on ehdottoman tärkeää, jotta suunnittelussa ylipäättään pystytään hyödyntämään tarjolla olevaa asiantuntemusta. Nyt osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa todetaan seuraavaa: *“Viimeistään ehdotusvaiheessa pyydetään tarvittavat lausunnot ja kannanotot asiantuntijaviranomaisilta.”* Ehdotusvaiheessa lausuntojen pyytäminen on kuitenkin aivan liian myöhäistä. Kaavaehdotusvaiheessa suurin osa maankäytöstä on jo lyöty lukkoon ja eikä ehdotukseen tavallisesti haluta tehdä vähäistä suurempia muutoksia. Merkittävämmät muutokset vaativat ehdotuksen asettamisen uudelleen nähtäville ja hidastavat kaavaprosessia. Mikäli asiantuntijoiden asiantuntemusta halutaan hyödyntää, on heitä syytä osallistaa jo kaavatyön alussa.

Viranomaisasiantuntijatahoista tulisi kaavaprosessin aikana kuulla Suomen ympäristökeskusta. Erityisesti lisäselvitystarpeen arvioimisessa tulee kysyä neuvoa Helsingin yliopistolta.

Tringa katsoo, ettei kaavaluonnosten arviointia linnustoon ja luontoon voida mitenkään jättää yksin (kaupallisen) konsultin tehtäväksi. Tässä tehtävässä on tärkeä osallistaa kaikki se asiantuntemus, mitä alan viranomaisten ohella löytyy Tringan ja BirdLife Suomen sekä mahdollisesti muidenkin oikeudellisesti kokoneiden järjestöjen piiristä.

Lintualueen hoito

Suomenojan lintualueelle tulee laatia hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa ratkaistaan mm. miten altaan vesitasapaino turvataan puhdistamon siirtyessä pois alueelta, sekä miten alueen kasvavan käyttäjöiden kulku alueella ohjataan. Lintualueen hoito on laiminlyöty jo useamman vuosikymmenen ajan. Hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen tulee käynnistää viipymättä, jotta sitä pystytään hyödyntämään myös itse kaavatyössä. Tringa ry vaatii päästä osallistumaan hoito- ja käyttösuunnitelman laatimiseen keskeisenä lintudirektiivin intressitahona Uudellamaalla.

Oikeustapaukset

Korkein hallinto-oikeus kumosi 27.8.2009 antamallaan vuosikirjapäätöksellä Finnoonsataman asemakaavan. Päätöstään korkein hallinto-oikeus perusteli sillä, ettei kaavan vaikutuksia Suomenojan alueen linnustoarvoihin oltu selvitetty sellaisella tarkkuudella, että olisi pystytty arvioimaan täyttääkö kaava laissa asetetut vaatimukset luonnonarvojen vaalimisesta. (KHO:2009:77.)

Kyseinen päätös ei anna valtuuksia heikentää alueen linnustoarvoja kunhan ne on selvitetty riittävän hyvin, vaan ottaa nimenomaan kantaa siihen, että alueen arvot tulee turvata: *“Asemakaavaa laadittaessa ei ollut riittävällä tarkkuudella selvitetty venesataman laajentamisen vaikutuksia Suomenojan altaan ja Suomenojanpuron suualueen linnustollisiin arvoihin. Näin ollen kaava-asiakirjojen perusteella ei ollut mahdollista ratkaista, täyttikö asemakaava maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 2 momentissa ja 39 §:n 2 momentissa säädetyt vaatimukset luonnonarvojen vaalimisesta.”* (KHO:2009:77)

Samalla linjalla jatkaa Korkeimman hallinto-oikeuden päätös Espoon eteläosien yleiskaavaa koskien: *“Ohjeellisena osoitetun raidelinjauksen ja aseman sekä alueelle osoitetun uuden tieyhteyden vaikutukset tulevat tarkemmin arvioitaviksi alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jossa tulee ottaa huomioon myös alueen luontoarvot.”* (KHO 29.1.2010)

Yhteenveto

Suomenojan kansainvälisesti tärkeän lintualueen linnustoarvojen turvaaminen tulee nostaa osayleiskaavan keskeiseksi lähtökohdaksi ja huomioida ne aluetta koskevien oikeustapausten tarkoittamalla tavalla. Kaavatyössä tulee hyödyntää tarjolla olevaa luontoasiantuntemusta monipuolisesti jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Suomenojan lintualueelle tulee laatia pikaisesti hoito- ja käyttösuunnitelma kaavatyötä tukemaan.

Helsingissä 23. päivänä marraskuuta 2010

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening
Tringa r.y.

Seppo Vuolanto
Puheenjohtaja

Mari Pihlajaniemi
Suojelutoimikunnan puheenjohtaja

Liitteet

Liite 1. Ympäristöministeriön kirje Espoon kaupungille. Päivätty 19.3.2010. Diaari n:o YM1/5712/2010

Lähteet:

Espoo 2008: Suomenlahdentien alustava yleissuunnitelma.

KHO:2009:77 Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu Finnoonsataman asemakaava-asiassa. Antopäivä 27.8.2009

KHO Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu Espoon eteläosien yleiskaava-asiassa. Antopäivä 29.1.2010, taltion:o 159

Lammi, E & Nironen, M. 2010: Suomenojan lintualue: Säilytettävän alueen rajaaminen linnuston perusteella. Ympäristösuunnittelu Enviro Oy.